

Język polski KLASA I

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny- poziom podstawowy

Ocena śródroczna	Okres pierwszy
Dopuszczająca	Kultura starożytnej Grecji i Rzymu Epos. Cechy i funkcje stylu epickiego. Starogrecki ideał człowiek określa tematykę Iliady, główne wydarzenia i bohaterów (d) charakteryzuje Iliadę, wskazując najważniejsze cechy eposu starożytnego (patos, podniosłość stylu, dwupłaszczyznowość świata przedstawionego, sposób prowadzenia narracji) (d) swoimi słowami krótko wyjaśnia terminy: heros, epos starożytny, inwokacja, patos, heksametr (d) wskazuje związek fabuły eposu z wierzeniami starożytnych Greków (d) charakteryzuje narratora eposu, wiążąc go z postaciami starożytnych aoidów(d) wie, że epos wywodzi się z tradycji przedliterackiej (d) przedstawia Homera; przywołuje legendy z nim związane (d) lokalizuje w czasie powstanie eposów oraz ukazane w nich wydarzenia (d) omawia wybrane dzieła sztuki związane z treścią Iliady (np. malowidła na wazach greckich) na podstawie fragmentów eposu (eposów) wskazuje wartości ważne dla starożytnych Greków (d) szerzej charakteryzuje postacie Achillesa i Hektora (d) Funkcja mitów w kulturze. Różne sposoby czytania mitów streszcza, opowiada ważniejsze mity greckie (d) podaje przykłady mitów kosmogonicznych, antropogenicznych, teogonicznych, rodowych (bez terminologii) (d) wskazuje związki frazeologiczne pochodzące z mitów greckich i wyjaśnia ich znaczenie (d) Teatr grecki – człowiek wobec zagadek istnienia przedstawia przebieg wydarzeń ukazanych w przeczytanej tragedii (Król Edyp lub Ofiarnice, lub Elektra, a także Antygona); streszcza, opowiada utwór (d) na podstawie znanej tragedii przedstawia antyczną wizję ludzkiego losu (rola przeznaczenia) (d) wskazuje i ocenia motywy decyzji bohaterów (d) na przykładzie poznanego dramatu przedstawia budowę tragedii antycznej, wskazując jej najważniejsze elementy (d) wyjaśnia rolę chóru (odwołując się do konkretnych fragmentów utworu) (d) wyjaśnia (odwołując się do treści dramatu), na czym polegała koncepcja trzech jedności tragedii antycznej (d) swoimi słowami przedstawia genezę dramatu antycznego (tragedii i komedii), wywodząc go ze świąt ku czci Dionizosa (d) posługując się rysunkiem lub zdjęciem, opowiada o wyglądzie i funkcji amfiteatru greckiego, strojach aktorów itp. (d) wymienia najważniejszych twórców tragedii greckiej (d)

	• na podstawie wskazanych zabytków (rzeźby, budowle) przedstawia główne cechy sztuki greckiej okresu klasycznego (d) • Filozofia starożytnej Grecji • ogólnie określa przedmiot i główne działy filozofii (w zakresie informacji z podręcznika) (d) • wskazuje kilka podstawowych pytań filozoficznych (d) • wyjaśnia, kim byli: Tales, Empedokles, Demokryt, Pitagoras, Sokrates, Platon, Diogenes, Arystoteles, Epikur, Seneka i Marek Aureliusz (w zakresie informacji z podręcznika) (d) • prezentuje główne szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu, wskazując ich najważniejsze założenia (zwłaszcza stoików, epikurejczyków, cyników, sceptyków) (d) Horacy i liryka starożytna • określa, jakim gatunkiem była pieśń (w poezji starożytnej) i jaki był jej związek z muzyką (d) • określa temat, nastrój, charakter czytanych wierszy, wskazuje i wyjaśnia główne ich motywy (d) • swoimi słowami przedstawia filozoficzną problematykę wierszy Horacego; wskazuje motywy stoickie i epikurejskie (d) • wyjaśnia, na czym polegają uniwersalne wartości utworów Horacego (d) • krótko przedstawia sylwetki najważniejszych poetów starożytności (np. Tyrteusza, Safony, Anakreonta, Symonidesa, Teokryta, Wergiliusza, Owidiusza) (d) • charakteryzuje lirykę jako rodzaj literacki, wskazując jej podstawowe wyznaczniki (d) • wymienia podstawowe gatunki poetyckie wywodzące się z antyku (m.in. pieśń, hymn, tren, elegia, sielanka, satyra) (d) Biblia – księga ksiąg. Opowieści o początku i końcu • podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (pochodzenie, budowa, czas powstawania, Stary i Nowy Testament, księgi biblijne, Pięcioksiąg Mojżeszowy, rozdziały i wersety; języki) (d) • krótko (w zakresie wiadomości z podręcznika) przedstawia kilka ksiąg biblijnych (np. Księgę Rodzaju, Księgę Wyjścia, Księgę Psalmów, Pieśń nad pieśniami, Księgę Hioba Ewangelię Apokalipsę) (d) • odczytuje biblijny opis stworzenia świata jako hymn na cześć Wszechmogącego (d) • charakteryzuje obraz Boga, człowieka i świata w świetle Księgi Rodzaju (d) • wyjaśnia znaczenie słowa „apokalipsa” (d) • podaje podstawowe informacje na temat Apokalipsy św. Jana (d) • przytacza najbardziej znane biblizmy (także poznane w gimnazjum) i podaje ich współczesne znaczenie (d) Człowiek i Bóg • opowiada, streszcza, komentuje różne opowieści biblijne (wskazane przez nauczyciela i poznane w ramach lektury własnej) (d) • odczytuje opowieści biblijne jako obraz relacji między człowiekiem a Bogiem (d) • lokalizuje najważniejsze postacie, motywy i obrazy biblijne (starotestamentowe, np. walka Jakuba z aniołem, arka Noego, dziesięcioro przykazań, Józef, Mojżesz, Arka Przymierza, walka Dawida z Goliatem, świątynia Salomona, niewola babilońska, oraz z Nowego Testamentu) (d) • wyjaśnia, na czym polega uniwersalny charakter poznanych opowieści biblijnych (np. historii Abrahama) (d) Psalmy – modlitwa wieków

- wyjaśnia, jakim gatunkiem jest psalm biblijny (d)
- podaje podstawowe informacje o Księdze Psalmów (w zakresie wiadomości z podręcznika) (d)
- interpretuje psalmy biblijne jako uniwersalną opowieść o relacjach między człowiekiem a Bogiem (d)
- na podstawie wskazanych fragmentów dostrzega symboliczność języka psalmów
- wymienia najważniejsze przekłady psalmów na język polski (d)

Sens cierpienia, sens miłości

- przedstawia historię biblijnego Hioba i wskazuje różne sposoby jej odczytania (np. opowieść o sensie cierpienia, o wierze, o relacjach między człowiekiem a Bogiem) (d)
- przedstawia własne refleksje na temat cierpienia i wiary (formułuje sądy i opinie, uzasadnia je)
- rozpoznaje cechy gatunkowe opowieści o Hiobie (przypowieść) (d)
- swoimi słowami przedstawia temat, charakter, główne idee czytanych fragmentów Biblii (d)
- określa, jaki obraz miłości wyłania się z czytanych fragmentów Biblii, konfrontuje go z własnymi przemyśleniami na ten temat (d)
- w utworze św. Pawła wskazuje cechy hymnu (d)
- streszcza, opowiada, parafrazuje wskazane przypowieści ewangeliczne (d)
- na podstawie fragmentu Kazania na Górze streszcza sens nauki Chrystusa (d)
- wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa (d)
- wymienia podstawowe gatunki literackie wywodzące się z Biblii (d)
- ogólnie wyjaśnia, dlaczego Biblia stanowi fundament nowożytnej kultury europejskiej (d)

Dziś. Proza reportażowa i literatura faktu

- wymienia gatunki publicystyczne (reportaż, wywiad, sprawozdanie), określa, co je łączy (d)
- wskazuje najważniejsze cechy reportażu jako gatunku publicystycznego (zakres wiadomości z podręcznika) (d)
- wymienia wybitnych polskich reportażystów (np. Ryszarda Kapuścińskiego, Hannę Krall) (d)
- określa tematykę i przesłanie przeczytanego reportażu (np. Outside Tochmana); ocenia społeczne znaczenie podjętego problemu (d)
- wyjaśnia tytuł reportażu i określa jego rolę (d)
- wskazuje elementy wywiadu i określa jego funkcję w tekście publicystycznym (d)
- próbuje opisać stosunek autora reportażu do przedstawionych wydarzeń (d)
- określa elementy świata przedstawionego w powieści Tokarczuk Prawiek i inne czasy; wyjaśnia, na czym polega ich szczególny charakter (d)

Średniowiecze

- Czas modlitwy wskazuje apostrofy, określa adresatów wypowiedzi (d)
- podaje podstawowe informacje na temat Bogurodzicy (czas powstania, hipotetyczne autorstwo, funkcja hymnu rycerskiego) (d)
- wygłasza tekst Bogurodzicy z pamięci (d)
- w tekście Bogurodzicy wskazuje archaizmy (d)

- wskazuje apostrofy, określa adresatów wypowiedzi (d)
- podaje podstawowe informacje na temat Bogurodzicy (czas powstania, hipotetyczne autorstwo, funkcja hymnu rycerskiego) (d)
- przedstawia treść i budowę Lamentu świętokrzyskiego (d)
- opisuje uczucia osoby mówiącej w wierszu (d)
- wskazuje kolejnych adresatów, do których zwraca się Maryja (d)
- na podstawie konkretnych dzieł (przywołanych w podręczniku obrazów, rzeźb, budowli) charakteryzuje cechy stylu romańskiego i gotyckiego (d)
- określa, czym zajmowała się filozofia średniowiecza i jakie były główne jej kierunki (zakres wiadomości z podręcznika) (d)
- na podstawie fragmentu wymienia główne cechy stylu Homerowego (podniosłość, opisowość), rozpoznaje słownictwo i środki stylistyczne, przedstawia (ogólnie) cechy świata stworzonego przez Boga – w świetle filozofii średniowiecza (d)

W kręgu ideałów: święci

- streszcza Legendę o św. Aleksym; przedstawia dzieje i postać świętego (d)
- przedstawia wzorzec osobowy świętego ascety na przykładzie św. Aleksego (d)
- podaje przykłady postaci innych ascetów, np. św. Szymona Słupnika (d)
- wyjaśnia terminy: hagiografia, legenda (życie), asceza, asceta (d)
- określa, jakim gatunkiem literackim była legenda średniowieczna (d)
- streszcza, opowiada, komentuje wybrane opowieści (d)
- określa stosunek św. Franciszka do natury (d)
- wymienia główne wartości wiążące się z duchowością franciszkańską, np. pokój, dobro, pokora, ubóstwo, radość i pogoda, miłość do stworzeń (d)
- wypowiada swój sąd na temat znaczenia postawy franciszkańskiej (i ideałów franciszkańskich) we współczesnym świecie (d)
- w swoich wypowiedziach trafnie używa terminów: franciszkanizm, franciszkański (d)

W kręgu ideałów: władca, rycerz, dama

- charakteryzuje średniowieczny wzorzec osobowy rycerza na podstawie postaci Rolanda (poznanej w gimnazjum), Percewala oraz fragmentów książki Marii Ossowskiej; wskazuje związane z nim idee i wartości (np. honor, wierność, czystość) (d)
- streszcza, opowiada fragmenty (np. zamieszczone w podręczniku) opowieści o Percewalu (d)
- odwołując się do wzorca osobowego rycerza, wyjaśnia, dlaczego rycerze poszukiwali św. Graala (d)
- we fragmencie eposu rycerskiego i dziełach malarskich wskazuje elementy średniowiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety – związanego z kulturą rycerską (d)
- na podstawie kroniki Galla Anonima charakteryzuje idealnego średniowiecznego władcę (d)
- w opisie władców wskazuje elementy hiperbolizacji, idealizacji itp. oraz określa ich funkcję (d)
- opowiada, streszcza dzieje Tristana i Izoldy (fragmenty) (d)
- charakteryzuje postacie kochanków (d)
- opisuje rodzaj łączącej ich miłości (d)

	• w postaciach Tristana i króla Marka odnajduje cechy wzorców osobowych epoki (rycerz i władca) (d) • określa, na czym polega tragizm losów Tristana i Izoldy (d) Śmierć i zaświaty • przedstawia treść Rozmowy Mistrza Polikarpa ze śmiercią, opisuje występujące w niej postacie (d) • wskazuje w utworze cechy dialogu jako gatunku literackiego (d) • wyjaśnia, czym był średniowieczny motyw tańca śmierci (dance macabre), odnajduje go w różnych dziełach sztuki oraz w Rozmowie... (d) • dostrzega dydaktyczno-moralizatorskie przesłanie Rozmowy... i dzieł sztuki zawierających motyw tańca śmierci (d) • w utworze Villona wskazuje topos ubi sunt i określa związane z nim znaczenia (d) • określa tematykę, charakter, zamierzoną rolę Boskiej Komedii Dantego (przestroga dla błądzącej ludzkości, którą trzeba zawrócić ze złej drogi) (d) • objaśnia tytuł utworu (d) • porównuje obraz piekła w Boskiej Komedii i na obrazie Memlinga Sąd Ostateczny (d) • na podstawie Boskiej Komedii i malarstwa przedstawia średniowieczne wyobrażenie ziemi, piekła, czyśćca i raju (d) Dziś. Literatura fantasy • charakteryzuje świat przedstawiony prozy Tolkiena (d) • dostrzega motyw walki dobra ze złem będący podstawą kompozycji powieści (d) Nauka o języku Język jako zjawisko semiotyczne • wyjaśnia terminy: treść i zakres znaczeniowy wyrazu (d) • rozróżnia nazwy własne i pospolite (d) • wyjaśnia terminy: znaczenie podstawowe, znaczenie metaforyczne (d) • odczytuje dosłowne i metaforyczne znaczenia wyrazów w czytanych tekstach (d) • wyjaśnia, czym są frazeologizmy (d) • wyróżnia w tekście związki frazeologiczne i interpretuje ich znaczenia (d) • podaje synonimy i wyrazy bliskoznaczne słów potrzebnych do omawiania czytanych utworów (d) • gromadzi związki frazeologiczne związane z określonymi polami znaczeniowymi (np. święty, rycerz itp.); interpretuje na ich podstawie społeczną recepcję różnych zjawisk (d) Dzieje języka polskiego • wymienia i krótko charakteryzuje najważniejsze zabytki języka polskiego (d) • wyjaśnia termin „archaizm językowy” (d) • wymienia najważniejsze dawne procesy fonetyczne w języku polskim i określa, na czym polegały (przegłos polski, zanik jerów, ustalanie się akcentu) (d) • wskazuje ślady dawnych procesów fonetycznych we współczesnym języku (d)

	rozpoznaje, jaki proces fonetyczny zaszedł w danym wyrazie (podstawowe przykłady) (d)
Dostateczna	Kultura starożytnej Grecji i Rzymu rozpoznaje słownictwo i środki stylistyczne charakterystyczne dla stylu podniosłego (w tym porównania homeryckie i stałe epitety) określa cechy epickiego wiersza homeryckiego (np. brak rymów, heksametr) podaje iloczasy jako zjawisko ściśle związane z poezją grecką (i rzymską) charakteryzuje starogrecki ideał herosa (jako harmonijne połączenie cech moralnych i fizycznych; piękna ciała i ducha) w wypowiedziach trafnie stosuje w różnych znaczeniach słowa: heros, heroizm, heroiczny wyjaśnia swoimi słowami terminy: etyczny, estetyczny, podaje właściwe przykłady znaczeń zabiera głos w dyskusji na temat: czy starożytne ideały mogą być cenne dla współczesnego człowieka? swoimi słowami wyjaśnia terminy: mit, topos, sacrum i profanum, archetyp wyjaśnia, na czym polegają funkcje mitów: kulturotwórcza, poznawcza, światopoglądowa (bez wprowadzania nazw) na podstawie poznanych mitów wskazuje podstawowe archetypy i toposy kultury europejskiej (np. topos labiryntu, wędrowki, archetyp władcy, wojownika, matki, motyw prometejski) określa wartości ważne dla starożytnych wpisane w opowieści mityczne wyjaśnia, na czym polega tragiczna sytuacja, w której znaleźli się bohaterowie, i jaka była antyczna koncepcja tragizmu wyjaśnia, na czym polega konflikt tragiczny na różnych płaszczyznach (np. boskie – ludzkie, jednostka – społeczeństwo, uczucie – rozum) w swoich wypowiedziach poprawnie używa terminów: wina tragiczna, tragiczne zbłądzenie, konflikt tragiczny, wybór tragiczny wyjaśnia, jak starożytni rozumieli naśladowczy charakter sztuki; definiuje pojęcie mimesis wymienia Poetykę Arystotelesa jako pierwsze ważne dzieło opisujące literaturę wskazuje inne zasady rządzące budową tragedii antycznej (np. nie więcej niż trzech aktorów na scenie, „ozdobny” język) wyjaśnia określenia: apolliński i dionizyjski, odnosząc je do charakteru sztuki i wiążąc z postaciami bóstw greckich w swoich wypowiedziach poprawnie używa nazw: platonicy, idealizm platoński, stoicy, epikurejczycy (oraz wyrazów pokrewnych) czyta ze zrozumieniem fragmenty dzieł Platona i Marka Aureliusza (zamieszczone w podręczniku), wskazując zawarte w nich problemy filozoficzne swoimi słowami wyjaśnia metaforę jaskini Platona przedstawia (ogólnie) najważniejsze dla filozofii starożytnej koncepcje człowieka i sposobów osiągnięcia szczęścia wyjaśnia krótko, kim byli sofisci opowiada niektóre anegdoty związane z postaciami starożytnych filozofów wyjaśnia znaczenie i źródło terminów: mecenas, mecenas wskazuje trudności związane z tłumaczeniem utworów obcojęzycznych na przykładzie różnic w tłumaczeniach Horacego wyjaśnia terminy: plejada, poezja tyrzejska, elegia, hymn, epigramat, epitafium, anakreontyk, erotyk, sielanka, idylla, epitalamiom, bukolika wyjaśnia, czym jest topos Arkadii i jakie jest jego pochodzenie określa funkcje nawiązań antycznych w poezji współczesnej (np. w wierszu Herberta Apollo i Marsjasz)

	• Biblia • wskazuje i objaśnia najważniejsze elementy symboliczne zawarte w czytanych fragmentach Biblii (np. symbolikę liczb, symbole Apokalipsy: Baranek, siedem pieczęci, czterej jeźdźcy, Bestia, Babilon) • wskazuje i interpretuje podstawowe toposy biblijne (np. topos raju, homo viator) • w czytanych fragmentach wskazuje najważniejsze cechy stylu Apokalipsy (wizyjność, symboliczność, charakterystyczne cechy składni itp.) • odwołując się do wybranych przykładów (np. zamieszczonych w podręczniku obrazów i wierszy) przedstawia funkcjonowanie toposów biblijnych w sztuce europejskiej • na wybranych przykładach przedstawia i komentuje symboliczny charakter postaci i pojęć biblijnych • w poznanych fragmentach Starego Testamentu wskazuje cechy stylu biblijnego (np. krótkie współzrzednie złożone zdania, paralelizmy, powtórzenia, fragmentaryczność) • określa funkcje nawiązań biblijnych w poezji współczesnej (np. w wierszu Szymborskiej Na wieży Babel) • wymienia podstawowe rodzaje psalmów i je rozpoznaje • na podstawie wskazanych fragmentów dostrzega symboliczność języka psalmów • interpretuje przedstawione przypowieści, odczytując ich warstwę paraboliczną • przedstawia przypowieść (parabolę) jako gatunek biblijny • w czytanych fragmentach Biblii dostrzega charakterystyczne cechy stylu biblijnego (paralelne konstrukcje składniowe, rozpoczynanie zdań od spójników, przestawny szyk zdania, specyficzne słownictwo itp.) • określa funkcje nawiązań biblijnych w poezji współczesnej (np. w wierszach Baczyńskiego, Kamieńskiej, Miłosza – zamieszczonych w podręczniku) • wymienia rodzaje reportażu ze względu na tematykę i na środek przekazu • wskazuje w tekście mowę niezależną, zależną i pozornie zależną; określa ich funkcje • wyjaśnia przenośne znaczenie tytułu, odwołując się do Biblii (Księgi Koheleta) • dostrzega symboliczny charakter świata przedstawionego powieści (np. granice Prawieku, nazwy rzek) • opisuje budowę pieśni, wskazując strofy, refren, powtórzenia, rymy itp. • wiąże religijny charakter pieśni z teocentryzmem epoki • parafrazuje tekst pieśni, przedstawiając jej treść współczesną polszczyzną, wskazuje archaizmy i je objaśnia • wyjaśnia, dlaczego uważa się, iż Lament świętokrzyski może być fragmentem zaginionego widowiska pasyjnego Średniowiecze • wyjaśnia terminy: średniowiecze, teocentryzm, uniwersalizm, hierarchizacja, apokryf, pieta • wymienia widowiska pasyjne jako formy teatru średniowiecznego • w omawianych dziełach wskazuje elementy symboliczne (np. hierarchia wielkości postaci, centralna pozycja, kolory, symbolika liczb, motywy symboliczne i alegoryczne) • objaśnia (ogólnie) terminy: augustynizm, tomizm, scholastyka • interpretuje naukę św. Augustyna jako filozofię intuicji i miłości • interpretuje naukę św. Tomasza jako filozofię racjonalnego porządku i hierarchii

	• „przekłada” polszczyznę średniowieczną na język współczesny) • wiąże ideał ascezy z teocentryzmem i średniowieczną koncepcją człowieka (doskonała dusza – grzeszne ciało • ocenia decyzję świętego Aleksego w kontekście ideałów epoki i z punktu widzenia człowieka współczesnego • w żywocie świętego Aleksego wskazuje stałe elementy utworu hagiograficznego (schemat, charakterystyczne epizody) • odczytuje wybrane fragmenty Kwiatków św. Franciszka ze zrozumieniem ich paraboliczności i moralistycznego charakteru • rozpoznaje i wyjaśnia symbolikę zawartą w utworze (np. dwunastu towarzyszy, nauczanie w drodze, wilk jako alegoria zła) • wskazuje alegoryczny charakter opowieści o Percewalu • wyjaśnia terminy: epika rycerska, romanse rycerskie, pieśń o dziejach, truwerzy, trubadurzy • w swoich wypowiedziach posługuje się terminami: alegoria, symboliczność, apokryf, etyka rycerska • na przykładzie wybranego obrazu wykazuje alegoryczny charakter malarstwa średniowiecznego (wykorzystuje „słownik alegorii” zamieszczony w podręczniku) • określa, jakim gatunkiem była kronika średniowieczna (na przykładzie czytanego fragmentu wskazuje jej cechy) • wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza • wskazuje i interpretuje wybrane elementy symboliczne i alegoryczne utworu (walka ze smokiem, czarodziejski napój, miecz między śpiącymi kochankami, krzak głogu) • wyjaśnia, jaki był wzorzec miłości rycerskiej • parafrazuje tekst utworu (znajduje współczesne odpowiedniki form archaicznych) • wskazuje w Rozmowie... komizm sytuacyjny, komiczną degradację obrazu śmierci, wymieszanie grozy i śmieszności • dokonuje szczegółowej analizy sceny śmierci Rolanda, wskazując elementy symboliczne • w swych wypowiedziach posługuje się terminami: apoteoza, heroizm, sakralizacja, idealizacja • określa, na czym polega odmienność Wielkiego testamentu Villona od dotychczas poznanej literatury średniowiecza • dostrzega groteskowy charakter utworu • opisuje poetykę utworu: określa funkcje pytań retorycznych, nagromadzeń, wyliczeń, epitetów • określa (ogólnie) miejsce utworu w kulturze średniowiecza • w czytanim fragmencie wskazuje i wyjaśnia elementy alegoryczne i symboliczne • poprawnie posługuje się terminami: alegoria, tercyna • podaje przykłady średniowiecznych dzieł sztuki zawierających motywy eschatologiczne • na podstawie zamieszczonego w podręczniku fragmentu Jesieni średniowiecza przedstawia trzy wątki tematyczne wiążące się ze śmiercią w literaturze i sztuce średniowiecza • określa, czym jest literatura fantasy i dlaczego została ona wyodrębniona jako gatunek • w utworze Sapkowskiego odnajduje przetworzone motywy i postacie z epiki rycerskiej; komentuje sposób ich wykorzystania • wyjaśnia terminy: pastisz, parodia i posługuje się nimi w swoich wypowiedziach • określa stylistyczną funkcję wulgaryzmów, kolokwializmów i elementów stylu potocznego

	Nauka o języku Język jako zjawisko semiotyczne • na przykładach przedstawia relacje między zakresem znaczeniowym a treścią znaczeniową • wyjaśnia, czym są nazwy własne i pospolite, biorąc pod uwagę znaczenie i funkcję wyrazu • wskazuje rzeczowniki, które pierwotnie funkcjonowały jako nazwy własne, a potem stały się rzeczownikami pospolitymi (np. chaos, narcyz, adonis, nestor) • wskazuje związki frazeologiczne obecne w naszym języku – wywodzące się z Biblii i mitologii greckiej; wyjaśnia ich przenośne znaczenia, poprawnie używa ich w zdaniu • wyjaśnia związki frazeologiczne związane z kulturą poznawanych epok • zna terminy: synonimia, antonimia, polisemia, homonimia leksykalna • wyjaśnia, czym jest językowy obraz świata • charakteryzuje językowy obraz świata związany z określonymi polami znaczeniowymi • na przykładzie znaczeń związanych np. z wyrazem „rycerz” wyjaśnia, czym jest stereotyp językowy • wymienia podstawowe rodzaje archaizmów i podaje ich przykłady • wyjaśnia, czym było zjawisko iloczasu • wyjaśnia, na czym polegały stopy metryczne, podaje ich przykłady • na podstawie czytanych utworów wskazuje zmiany w słownictwie języka polskiego • odróżnia znaczenie etymologiczne i realne wyrazu (np. miednica, bielizna) • na wybranych przykładach wyjaśnia zmiany w słownictwie i przesunięcia semantyczne • w czytanych tekstach wskazuje dawne zapożyczenia z innych języków, lokalizuje je w historii
Dobra	Kultura starożytnej Grecji i Rzymu Epos. Cechy i funkcje stylu epickiego. Starogrecki ideał człowieka • streszcza mity greckie związane z Iliadą, interpretuje je, wskazując archetypy i toposy(d) • recytuje fragmenty Iliady z pamięci, wydobywając patos utworu (d) • charakteryzuje epos starożytny jako gatunek literacki (d) • charakteryzuje właściwości stylu Homerowego, dokonując analizy stylistycznej wskazanego fragmentu (d) • wskazuje polskie odpowiedniki heksametru (np. Powieść Wajdeloty z Konrada Wallenroda) (d) • wyjaśnia, że tzw. heksametr polski opiera się na stałym akcencie w języku polskim • wyjaśnia, dlaczego Homera można uważać za archetyp poety(d) • na podstawie ilustracji zamieszczonych w podręczniku wskazuje związki sztuki starogreckiej z eposem Homera (d) • ocenia postępowanie herosów i bogów opisane w Iliadzie z różnych punktów widzenia (w kontekście epoki oraz ze współczesnego punktu widzenia) (d) • na podstawie ilustracji zamieszczonych w podręczniku wskazuje związki sztuki starogreckiej z eposem Homera (d) • ocenia postępowanie herosów i bogów opisane w Iliadzie z różnych punktów widzenia (w kontekście epoki oraz ze współczesnego punktu widzenia) (d)

Funkcja mitów w kulturze. Różne sposoby czytania mitów

- interpretuje poznane mity, analizując ich warstwę symboliczną (d)
- przedstawia funkcjonowanie motywów mitycznych w kulturze europejskiej (na wybranych przykładach) (d)
- odczytuje wybrane mity (np. wskazane w podręczniku) w sposób symboliczny (d)
- na podstawie przykładów związanych z mitologią grecką dowodzi, że tradycja śródziemnomorska jest ważnym źródłem kultury europejskiej (d)

Teatr grecki – człowiek wobec zagadek istnienia

- nazywa wartości, których bronią bohaterowie tragedii (d)
- wyjaśnia terminy: wina tragiczna (hamartia), tragiczne zbłądzenie, katastrofa, odwołując się do losów bohaterów różnych tragedii (d)
- za pomocą słowników precyzuje znaczenie wyrazów: tragiczny, dramatyczny (d)
- wyjaśnia znaczenie terminu „poetyka” (d)
- opisuje budowę tragedii antycznej, używając określeń: epeisodion, stasimon, prologos, parodos, eksodos, epilogos, katastrofa, perytepia itp. (d)
- swoimi słowami wyjaśnia ww. terminy i odnosi je do fragmentów znanego utworu (d)
- wskazuje religijną rolę teatru w starożytnej Grecji i jego społeczne uwarunkowania (demokracja ateńska) (d)

Filozofia starożytnej Grecji

- szerzej przedstawia szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu (d)
- wyjaśnia ogólnie, na czym polegał idealizm platoński (d)
- określa, jaką rolę odegrał Arystoteles w rozwoju filozofii (w zakresie informacji z podręcznika) (d)
- dokładniej charakteryzuje postawę stoicką (wobec świata, śmierci itd.) i ją ocenia (d)
- dokładniej charakteryzuje epikurejską koncepcję szczęścia (d)
- w swych komentarzach sprawnie używa terminów filozoficznych (np. stoicyzm, stoik, stoicki, epikureizm, epikurejski, a także: etyka, estetyka, logika, metafizyka) (d)

Horacy i liryka starożytna

- interpretuje czytane wiersze Horacego (d)
- krótko streszcza poglądy Horacego na sztukę (d)
- wyjaśnia, jaką postawę artystyczną określa się mianem klasycyzmu (d)
- na podstawie czytanych wierszy określa, pozycję artysty w starożytności (d)
- wyjaśnia znaczenie motywu exegi monumentum, odwołując się do wiersza Horacego (d)
- wyjaśnia znaczenie słynnych Horacjańskich sentencji (przytacza kilka z nich) (d)
- w swoich wypowiedziach na temat literatury (i życia) trafnie przytacza niektóre sentencje Horacjańskie (d)
- wyjaśnia pierwotne znaczenie terminu „liryka” i jego źródło (d)
- poprawnie stosuje w zdaniach przymiotniki: liryczny, klasyczny w różnych znaczeniach (d)
- podaje przykłady poezji tyrtejskiej w literaturze różnych epok (d)

	• interpretuje sposób ukazania pojedynku Apollina i Marsjasza w wierszu Herberta (różne koncepcje sztuki) (d) Biblia – księga ksiąg. Opowieści o początku i końcu • wyjaśnia pochodzenie i dosłowne znaczenie nazwy Biblia (d) • wyjaśnia, dlaczego biblijny opis stworzenia świata trzeba czytać jak poemat, a nie jak kronikę czy opis naukowy – wykorzystuje wiadomości z zamieszczonego w podręczniku fragmentu książki Anny Świderkówny (d) • porównuje biblijną i mityczną (grecką) opowieść o początku świata (d) • wskazuje biblijne źródła toposu stwarzania nowej rzeczywistości przez nazywanie (d) • porównuje sposób ukazania tych samych (podobnych) toposów w mitologii greckiej i Biblii (np. potop, raj – Arkadia) (d) • interpretuje sposób wykorzystania motywów i symboli Apokalipsy w różnych dziełach sztuki (na wybranych przykładach malarstwa lub w wierszu Miłosza Piosenka o końcu świata) (d) Człowiek i Bóg • interpretuje ważniejsze opowieści biblijne, wskazując ich sensy uniwersalne i warstwę symboliczną (np. historię Abrahama, opowieści o Kainie i Ablu, o potopie, o wieży Babel, zniszczeniu Sodomy i Gomory, sądzie Salomona i inne) (d) • w sposób pogłębiony interpretuje biblijną wizję Boga, człowieka i świata (d) • wyjaśnia, co to znaczy, że świat przedstawiony opowieści biblijnych należy do sfery sacrum (d) • wskazuje podstawowe różnice między stylem biblijnym i homeryckim (na podstawie zamieszczonego w podręczniku fragmentu książki Ericha Auerbacha) (d) • interpretuje wiersze współczesne zawierające nawiązania do Biblii (np. Szymborskiej Na wieży Babel) (d) Psalmy – modlitwa wieków • interpretuje psalmy biblijne jako najdoskonalszy wzór tekstu modlitewnego (d) • wskazuje, jak wyrażają się w języku psalmów relacje między podmiotem mówiącym (człowiekiem) i adresatem (Bogiem), np. ocenia określenia Boga i człowieka, wskazuje charakterystyczne porównania, epitety (d) • określa biblijne rozumienie wiary (wiara w Boga a zaufanie – wierność Bogu) (d) Sens cierpienia, sens miłości • interpretuje opowieść o Hiobie, wykorzystując informacje zawarte w zamieszczonym w podręczniku fragmencie książki Anny Świderkówny; przedstawia Hioba jako postać symboliczną (d) • komentuje biblijne rozumienie cierpienia i jego znaczenie w dziele odkupienia (d) • porównuje obrazy bohaterów, których dotknęło cierpienie, pochodzących z różnych utworów (np. Hiob, Prometeusz, król Edyp) (d) • interpretuje Pieśń nad pieśniami jako poemat miłosny o charakterze symbolicznym (d) • wyjaśnia, dlaczego Hymn o miłości św. Pawła uważa się za najpełniejszy obraz miłości (d) • wyjaśnia (ogólnie), na czym polega uniwersalny sens przypowieści biblijnych (d) • porównuje obraz Boga wyłaniający się z ksiąg Starego Testamentu (sprawiedliwy Jahwe) i Nowego Testamentu (chrześcijański Bóg miłości) (d) • opisuje styl czytanych fragmentów Starego i Nowego Testamentu, wskazując i określając charakterystyczne środki językowe (d)

	• na wybranych przykładach wyjaśnia, czym jest stylizacja biblijna (d) • omawia (interpretuje) wiersze współczesne zawierające nawiązania do Biblii (np. Baczyńskiego, Kamińskiej, Miłosza – zamieszczone w podręczniku) (d) Dziś. Proza reportażowa i literatura faktu • docieka przyczyn popularności reportażu we współczesnej kulturze (d) • wyjaśnia, co decyduje o tym, że jakiś utwór należy do literatury pięknej (np. artystyczny język, fikcja literacka) (d) • wyjaśnia swoimi słowami terminy: dokumentaryzm, literatura dokumentarna (d) • opisuje świat przedstawiony fragmentu powieści Tokarczuk, zwracając uwagę na odniesienia biblijne (d) • w czytanych fragmentach powieści wskazuje elementy mityzacji • w swych wypowiedziach o świecie przedstawionym powieści posługuje się terminami: sacrum, profanum (d) • przeciwstawia sobie terminy: dokumentaryzm i mityzacja (d) Średniowiecze Czas modlitwy • charakteryzuje budowę pieśni, dostrzegając jej kunsztowność i niektóre elementy symboliczne (np. oparcie budowy na liczbie 2) (d) • wyjaśnia, dlaczego Bogurodzica jest zabytkiem języka polskiego (podając konkretne przykłady form językowych) (d) • odnajduje w pieśni elementy średniowiecznej wizji świata (np. odzwierciedlenie hierarchicznego porządku) (d) • interpretuje Bogurodzicę w kontekście średniowiecznej idei pośrednictwa (d) • wykorzystując zamieszczony w podręczniku tekst Romana Mazurkiewicza, wymienia „zagadki” Bogurodzicy (hipotezy związane z jej pochodzeniem) (d) • porównuje wyobrażenie Matki Bożej w Bogurodzicy i Lamencie świętokrzyskim, przedstawiając dwa różne obrazy Maryi („boski” i „ludzki”) ukazane w tych utworach (d) • określa funkcje apostrof w każdym z utworów (d) • wymienia przykładowe doniosłe zabytki sztuki średniowiecznej – romańskiej i gotyckiej (d) • w sposób pełniejszy wyjaśnia, na czym polegał symboliczny charakter sztuki średniowiecza, np. na podstawie katedry gotyckiej (d) • streszcza główne założenia augustynizmu i tomizmu (d) • wskazuje w czytanych fragmentach Wyznań św. Augustyna anafory, apostrofy, wykrzyknienia i inne wykładniki stylu retorycznego; określa ich funkcje (d) W kręgu ideałów: święci • interpretuje wzorzec świętego ascety w kontekście filozofii średniowiecznej (d) • w pieśni Pochwała stworzenia odnajduje elementy średniowiecznej hierarchicznej wizji świata (d) • określa stosunek św. Franciszka do ideału ascezy (d) • porównuje wzorzec świętości Franciszka i Aleksego (d) • omawia różne spojrzenia na postaci świętych w poezji współczesnej (interpretuje wiersze zamieszczone w podręczniku) (d) W kręgu ideałów: władca, rycerz, dama • wymienia wartości, postawy, obyczaje, ceremonie, formy zachowań itp. składające się na średniowieczną kulturę rycerską (zakres wiadomości z podręcznika) (d)

	• próbuje określić (określa), czym jest etos rycerski (czym był w średniowieczu i jakie jest jego miejsce w świecie współczesnym) (d) • przedstawia kulturę rycerską jako przejaw uniwersalizmu średniowiecznej Europy (wykorzystuje także wiadomości z historii) (d) • przedstawia kronikę jako gatunek średniowiecznej historiografii (d) • na przykładzie dzieła Galla Anonima określa rolę, jaką odgrywały kroniki w średniowieczu (d) • odnajduje cechy idealnego władcy w postaciach znanych z innych utworów (np. Karol Wielki) (d) • wskazuje wybrane elementy symboliczne i alegoryczne utworu (np. walka ze smokiem, czarodziejski napój, miecz między śpiącymi kochankami, krzak głogu) (d) • porównuje wzorzec miłości ukazany w Dziejach Tristana i Izoldy z wzorcami współczesnymi (d) Śmierć i zaświaty • wskazuje i objaśnia obecne w utworze archaizmy (d) • dostrzega w Rozmowie... efekty groteskowe i wskazuje elementy satyry społecznej (d) • na podstawie Rozmowy... oraz wybranych dzieł sztuki (np. przywołanych w podręczniku) wnioskuje, jak w średniowieczu pojmowano śmierć (d) • interpretuje scenę śmierci Rolanda w kontekście etosu rycerskiego i teocentryzmu epoki; określa, jaką funkcję pełni obraz śmierci bohatera (d) • podaje informacje na temat życia i twórczości Villona, wiążąc biografię z charakterem jego utworów(d) • na podstawie przekładu Tadeusza Żeleńskiego-Boya wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa (archaizacja) (d) • określa, jak Dante pojmuje miłość (siła wprawiająca w ruch słońce i gwiazdy) (d) • analizuje środki stylistyczne służące opisowi mąk piekielnych, określa ich funkcje (d) • wyjaśnia, czemu Boską Komedię uważa się za sumę średniowiecza (zmierza ona do porządkowania obrazu świata) (d) • uzasadnia powszechność motywów śmierci i Sądu Ostatecznego w literaturze i sztuce średniowiecza na podstawie wiedzy o światopoglądzie epoki i średniowiecznej koncepcji człowieka itp. (d) Dziś. Literatura fantasy • próbuje wskazać źródła popularności literatury fantasy (d)
Bardzo dobra	Kultura starożytnej Grecji i Rzymu • charakteryzuje styl Homerowy w pogłębiony sposób – z odwołaniem do tekstu (np. zauważa brak „drugiego planu” wydarzeń) • prezentuje wątpliwości badaczy związane z postacią Homera • podaje różne przykłady greckiego umiłowania piękna • wskazuje różne płaszczyzny odczytania mitów • w sposób pogłębiony wyjaśnia, czym jest mit i jaką rolę odgrywał w społecznościach dawnych oraz jaką odgrywa dziś • wyjaśniając, czym był tragizm w dramacie antycznym, odwołuje się do przeczytanych fragmentów literatury naukowej (np. Kotta lub Tatarkiewicza) • określa, jakie było w starożytności (i jest – w sensie uniwersalnym) znaczenie dialogu (dyskusji) w dochodzeniu do wiedzy i prawdy • wiersz Herberta czyni punktem wyjścia do rozważań na temat sztuki, jej zadań, charakteru itp. Biblia

	• podaje przykłady odczytywania tekstów biblijnych w sposób dosłowny i paraboliczny lub symboliczny (np. opowieść o grzechu pierworodnym i wygnaniu z raju) – wykorzystuje wiadomości z zamieszczonego w podręczniku fragmentu książki A. Świderkówny • przedstawia i interpretuje wizję końca świata zawartą w Apokalipsie św. Jana; wyjaśnia, dlaczego była ona księgą nadziei chrześcijan • na przykładach biblizmów wyjaśnia, czym jest związek frazeologiczny stały (frazeologizm) • na przykładach znanych opowieści komentuje fragmentaryczność narracji biblijnej (oświetlanie wybranego punktu, epizodu opowieści) • na przykładach psalmów wyjaśnia, czym się różni przekład od parafrazy • interpretuje opowieść o Hiobie, wykorzystując informacje zawarte w zamieszczonym w podręczniku • charakteryzuje hymn jako gatunek literacki, wskazując jego tradycję biblijną i antyczną • na wybranych przykładach krótko objaśnia sposoby odczytywania Biblii (jako księgi świętej, dzieła zawierającego sens moralny, jako utworu literackiego) • omawia kompozycję i cechy językowo-stylistyczne wybranego reportażu, np. Tochmana (m.in. sposób posługiwania się mową niezależną i pozornie zależną; zachowanie cech językowych osób mówiących) • pisze własny reportaż, wykorzystując wiedzę o warsztacie pracy dziennikarza prasowego (lub innego) • podejmuje próbę napisania reportażu Średniowiecze • wskazuje w Bogurodzicy obecność motywu Deesis • dostrzega związek wyobrażeń Matki Bożej w pieśniach ze sztuką romańską (Bogurodzica) i gotycką (Lament świętokrzyski) • wskazuje źródła augustynizmu i tomizmu tkwiące korzeniami w filozofii antyku (idealizm Platona i ład Arystotelesowski) • przedstawia różne formy ascezy średniowiecznej (np. na podstawie malarstwa przywołanego w podręczniku) • wiąże ideał ascezy z teocentryzmem i średniowieczną koncepcją człowieka (doskonała dusza – grzeszne ciało) • dostrzega związek ideałów rycerskich z systemem feudalnym epoki średniowiecza • odnajduje te same idee ukazywane w sposób alegoryczny w opowieści o Percewale i w przykładach malarstwa zamieszczonych w podręczniku • określa, jaką funkcję w utworze pełni magia • wskazuje różne źródła kulturowe opowieści o Tristanie i Izoldzie • odnajduje elementy satyry społecznej • na podstawie wiedzy o epoce i jej teocentrycznym charakterze wyjaśnia, dlaczego w średniowieczu powstała sztuka umierania (ars moriendi) • w Wielkim testamencie wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki groteski • wyjaśnia wybór przewodników oprowadzających poetę po zaświatach
Celująca	Kultura starożytnej Grecji i Rzymu • wyjaśnia szerzej terminy: heros, inwokacja, heksametr (wraz z etymologią), iloczas, patos, aojda • wyjaśnia, że tzw. heksametr polski opiera się na stałym akcencie w języku polskim • w postaciach bohaterów kultury masowej (Superman, Batman, Spiderman) dostrzega cechy antycznego herosa; wskazuje podobieństwa i różnice • wyjaśnia źródła atrakcyjności tego archetypu dla współczesnej kultury masowej • szerzej wyjaśnia znaczenie przymiotników: apolliniński i dionizyjski, przywołując koncepcję Nietzschego • wskazuje trudności związane z tłumaczeniem utworów obcojęzycznych – na przykładzie różnic w tłumaczeniach Horacego

	Biblia • wskazuje kulturowy kontekst motywów biblijnych (utwory i symbole Izraela – w zakresie wskazanym w podręczniku) • porównuje różne przekłady tego samego psalmu, określa podobieństwa i różnice (na wybranym przykładzie) • wyjaśnia, na czym polegała rewolucyjność nauki Chrystusa • interpretuje symbolikę góry • omawia dzieła sztuki inspirowane tradycją biblijną • określa rolę prozy reportażowej w kształtowaniu społecznego obrazu rzeczywistości, ocen i opinii publicznych • w czytanych fragmentach powieści wskazuje elementy mityzacji Średniowiecze • przedstawia charakter i funkcje widowisk średniowiecznych (misteriów i widowisk pasywnych) • komentuje franciszkański ideał ubóstwa, odwołując się do wiadomości z historii (bogactwo Kościoła a nauka Ewangelii; spór o ubóstwo i herezje średniowieczne) • wskazuje różne źródła kulturowe obecne w Opowieści o Królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu (legandy bretońskie, apokryfy chrześcijańskie) • wskazuje i w pogłębiony sposób interpretuje źródła konfliktu moralnego, jaki przeżywają bohaterowie (konflikt między etyką rycerską, honorem, wiernością a uczuciem, siłą namiętności) • wyjaśnia, co oznacza „jesień średniowiecza” i jakie zjawiska kulturowe wiążą się z tym określeniem • w języku prozy Sapkowskiego zauważa obecność różnych konwencji stylistycznych i różnych tradycji literackich
Ocena roczna	okres drugi KLASA I
Dopuszczająca	Renesans Renesansowa koncepcja godności człowieka • wskazuje godność i wolność człowieka jako temat literatury (myśli) renesansowej; przywołuje konkretne teksty (d) • wymienia najważniejsze hasła odrodzenia i krótko je komentuje (zakres wiadomości z podręcznika) (d) • wyjaśnia nazwę epoki (d) • przedstawia pieśń i fraszkę jako gatunki literackie (d) • określa miejsce pieśni i fraszek w twórczości Kochanowskiego (w zakresie wiadomości z podręcznika) (d) • w czytanych utworach literackich i poznawanych dziełach sztuki wskazuje nawiązania sztuki renesansu do antyku (d) • interpretuje wymowę fresku Michała Anioła Stworzenie Adama, zwracając uwagę na relacje między Bogiem a człowiekiem (d) Człowiek i świat • na podstawie czytanych utworów oraz dzieł sztuki określa stosunek twórców renesansowych do natury (d) • prezentuje postać Mikołaja Reja w panteonie literatury polskiej, wyjaśnia, dlaczego nie określa się go mianem „renesansowego humanisty” (d) • przedstawia renesansowy obraz Boga, świata i człowieka w Hymnie Kochanowskiego (d) • wyjaśnia, czym jest topos Deus artifex, odnosząc go do Hymnu (d) • określa, jaką funkcję w utworach Kochanowskiego pełnią opisy natury (d)

	• określa, na czym polega nowa, optymistyczna wizja świata w sztuce renesansu (d) • wyjaśnia, dlaczego renesans nazywany jest epoką odkryć (ogólnie i na podstawie czytanych utworów) (d) W teatrze życia codziennego • odwołując się do czytanych utworów wykazuje, iż nowym bohaterem literatury renesansowej jest zwykły człowiek i świat jego uczuć (d) • przedstawia tematykę sonetów Petrarcki (d) • charakteryzuje sonet jako gatunek liryczny (d) • wyjaśnia terminy: petrarkizm, antyteza, oksymoron (d) • przedstawia wydarzenia ukazane w noweli Sokół (d) • wyjaśnia określenie: nowela „z sokołem” (d) • ocenia postępowanie bohaterów i uzasadnia swoje sądy (d) • na podstawie poznanych fraszek Kochanowskiego określa tematy, które poeta w nich poruszał (d) • posługując się przykładami z utworów, opisuje renesansowy ideał życia (d) Obywatelska i patriotyczna refleksja renesansu • na podstawie poznanych fragmentów dzieł wskazuje najważniejsze kierunki myśli obywatelskiej i patriotycznej renesansu (państwo, władca, wzorzec obywatela-patrioty) (d) • wyjaśnia znaczenie i etymologię słowa „utopia”, odwołując się do dzieła Morusa (d) • opisuje model władcy przedstawiony przez Machiavellego (d) • na podstawie utworów Kochanowskiego charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela- patrioty (d) • charakteryzuje ideał władcy zawarty w pieśni chóru z Odprawy posłów greckich (d) • określa, na jakie ważne dla szlachty wartości powołuje się poeta w Pieśni o spustoszeniu Podola (d) • streszcza poglądy Skargi na obowiązki obywateli (szlachty i rządzących) wobec ojczyzny (d) • wskazuje obowiązki rządzących wobec poddanych (d) • w czytanych utworach rozpoznaje funkcję impresywną (perswazyjną); wskazuje typowe dla niej środki stylistyczne (d) • w czytanych utworach rozpoznaje nawiązania do antyku (motywy, wartości, konwencje stylistyczne i gatunkowe) i określa ich funkcje (d) Wobec zagadki losu i nieuchronności śmierci • w pieśniach i fraszkach rozpoznaje elementy filozofii stoickiej i epikurejskiej (d) • charakteryzuje pieśń filozoficzno-refleksyjną jako gatunek renesansowy (d) • ogólnie przedstawia tematykę i poetykę Trenów (jako cyklu) (d) • interpretuje poznane Treny, zwracając uwagę na zmieniające się uczucia i przemianę światopoglądową podmiotu lirycznego (d) • odczytuje Treny jako wyraz cierpienia (ból ojca) i jako utwór ukazujący przemianę światopoglądową (d) • charakteryzuje tren jako gatunek literacki, zwracając uwagę na jego wzorzec kompozycyjny (d) Dziś. Tęsknota do klasycyzmu

	Człowiek wobec nieskończoności. Pytanie o sens istnienia • na podstawie czytanych utworów i wiadomości z podręcznika przedstawia kryzys wiary w człowieka, jaki przyniosła nowa epoka (d) • w czytanych utworach wskazuje cechy stylu barokowego (niepokój, nieład, skomplikowanie, niejasność, dysharmonia) (d) • wskazuje i nazywa typowe dla stylu barokowego środki stylistyczne: inwersja składniowa, przerzutnia, antyteza, oksymoron, peryfrazja (d) • przedstawia treść, budowę i problematykę Makbeta (m.in. władza jako namiętność, wizja człowieka jako aktora w teatrze świata, obraz człowieka wydanego na łup namiętnościom i wahaniom) (d) • wskazuje główne cechy dramatu Szekspirowskiego (d) • charakteryzuje postacie i określa motywy ich postępowania (d) • ocenia bohaterów Szekspirowskich (d) • określa, jakie postawy reprezentują Hamlet i Fortynbras ukazani w wierszu Herberta Tren Fortynbrasa (d) Wobec śmierci i nieubłaganego upływu czasu • na podstawie poznanych wierszy wyjaśnia, jaką funkcję pełnił w sztuce baroku topos marności (vanitas) (d) • określa, jakie uczucia i refleksje budzi w osobach mówiących w czytanych wierszach świadomość śmierci i przemijania (d) • wskazuje środki stylistyczne typowe dla stylu barokowego: oksymoron, antytezę, inwersję, paradoks, przerzutnię, wyliczenia i nagromadzenia, puentę, instrumentację głoskową, i określa ich funkcję w czytanych wierszach (d) Wszystko jest iluzją. O estetyce barokowej • na podstawie utworu Morsztyna Niestatek i dzieł sztuki wyjaśnia, jaką rolę odgrywała iluzja w sztuce baroku (d) • wyjaśnia termin „racjonalizm”, (w związku z fragmentem rozprawy Kartezjusza) (d) • rozpoznaje styl barokowy w sztuce i wskazuje jego charakterystyczne elementy (dynamika, nienaturalne pozy postaci, wzburzone szaty, nienaturalne źródło światła, nastrojowość itp.) (d) • na przykładzie sztuki baroku (np. dzieł przywołanych w podręczniku) wykazuje subiektywność ocen estetycznych (d) • określa, jaką funkcję w sztuce baroku pełniły motywy rozkładu i brzydoty (d) • w Świętoszku Moliere'a wskazuje cechy komedii; rozpoznaje różne rodzaje komizmu: słowa, postaci, sytuacji (podaje konkretne przykłady) (d) • charakteryzuje i ocenia bohaterów Świętoszka, dostrzegając elementy satyry i karykatury; wyjaśnia termin „komedia charakterów” (d) • wyjaśnia, jakie zjawisko społeczne (postawa) jest ośmieszona w Świętoszku (d) Dwie miłości – świat i Bóg • na podstawie poznanych utworów przedstawia dramatyczny obraz egzystencji człowieka w kulturze baroku (rozdzarcie między pragnieniem ziemskich rozkoszy a poczuciem ich nietrwałości) (d) • odwołując się do czytanych wierszy, charakteryzuje barokową poezję dworską: wymienia twórców, określa tematykę, omawia formę, styl itp. (d) • wyjaśnia, czym był koncept barokowy, (podaje przykłady w poznanych utworach) (d) • w czytanych utworach rozpoznaje cechy stylu barokowego (d) W kręgu sarmatyzmu

	• wyjaśnia terminy: sarmatyzm, Sarmata, sarmacki (d) • porównuje dwa oblicza sarmatyzmu: umiłowanie wolności – samowola; tradycje rycerskie – warcholstwo; gościnność – życie ponad stan; przywiązanie do tradycji – ksenofobia; religijność – zabobonność (d) • wskazuje charakterystyczne cechy języka i stylu pamiętników Paska (kwiecistość, ozdobność, barokowa składnia zdań, makaronizowanie itp.) (d) • wyjaśnia terminy: makaronizm, makaronizowanie (d) Dziś. Estetyka brzydoty • komentuje wiersze należące do nurtu turpistycznego poezji współczesnej ze świadomością funkcji zastosowanych w nich środków artystycznych (d) • przedstawia bohaterów Stasiuka i ich świat wewnętrzny (d) • odczytuje przesłanie utworu (d) Oświecenie Czas rozumu • w utworach literackich i dziełach malarstwa odnajduje oświeceniowy kult rozumu, wiedzy i wynalazków (d) • odwołując się do czytanego tekstu (czytanych tekstów), przedstawia nowy ideał człowieka – wykorzystującego swój rozum, krzewiącego cywilizację i ujarzmiającego przyrodę (d) • wyjaśnia terminy: oświecenie, racjonalizm, empiryzm, ateizm, deizm, libertynizm, klasycyzm, (d) • wymienia i krótko przedstawia postacie ważnych dla oświecenia filozofów, uczonych i pisarzy (np. Locke’a, Diderota, Rousseau, Monteskiusza, Woltera – w zakresie wiadomości z podręcznika) (d) • wyjaśnia, kim byli encyklopedyści i jaką rolę odegrali w kształtowaniu światopoglądu epoki (d) • charakteryzuje postaci Kubusia Fatalisty i jego pana i określa reprezentowane przez nich postawy (d) • określa wzorzec patriotyzmu przedstawiony w Hymnie do miłości ojczyzny (patriotyzm kłęski i ofiary) (d) • charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny (d) • analizuje Hymn do miłości ojczyzny, wskazując najważniejsze cechy wiersza klasycystycznego (ład, proporcja, symetria, równowaga) (d) • przedstawia klasycystyczny ideał języka: jasność, czystość, precyzja, doskonałość (d) • charakteryzuje model patriotyzmu przedstawiony w Pieśni Legionów..., wskazując jego poetyckie wykładniki (zbiorowy podmiot liryczny, adresat, sytuacja liryczna, styl liryki apelu, refren, prostota budowy itp.) (d) • określa, jaką funkcję pełnią w utworze postacie bohaterów narodowych i odwołanie się do polskich mitów narodowych (d) • podaje, kiedy i w jakich okolicznościach Mazurek stał się hymnem narodowym (d) • przedstawia tematykę i przesłanie Mikołaja Doświadczyńskiego przypadków (d) • wyjaśnia nazwisko (znaczące) bohatera (d) • wyjaśnia terminy: utopia, państwo utopijne, odnosząc je do utworów Krasickiego oraz Swifta (d) • wymienia i krótko charakteryzuje składniki powieści: świat przedstawiony, akcję, bohaterów, narrację(d) Wątpliwości oświeconych

- przedstawia tytułowego bohatera utworu Woltera - Kandyd, zwracając uwagę na jego związek z filozofią optymizmu (d)
- ogólnie charakteryzuje świat przedstawiony oraz narrację utworu (d)
- interpretuje końcowe przesłanie utworu („trzeba uprawiać nasz ogródek”) (d)
- wyjaśnia, jakimi sposobami zostało ośmieszone pijaństwo (obrazek obyczajowy, retoryczny wywód) (d)
- określa, jakie zjawiska społeczne, postawy, instytucje itp. ośmieszały satyry oświeceniowe (d)
- określa sposoby portretowania postaci w satyrach Krasickiego; wskazuje elementy karykatury (d)
- interpretuje bajki Krasickiego, formułując zawarte w nich morały i podkreślając dydaktyczno-moralizatorski charakter (d)
- opisuje pesymistyczną wizję świata wyłaniającą się z bajek Krasickiego (d)
- przedstawia bajkę jako gatunek klasycystyczny, wskazując m.in. charakter dydaktyczny, morał, puentę, alegoryzm, lapidarność itp. (d)
- wyjaśnia, w jakich dziedzinach sztuki przejawiało się rokoko i jakie były jego najważniejsze cechy (d)
- przedstawia tematykę i budowę Rękopisu znalezionego w Saragossie (d)
- przedstawia składniki utworu: bohaterów, fabułę, narratorów, kompozycję itp. (d)

Czucie i wiara w epoce rozumu

- na podstawie utworów literackich i malarstwa przedstawia najważniejsze cechy sentymentalizmu (czułość i prostota, prawda uczuć, zainteresowanie wnętrzem człowieka, bliskość przyrody, specyficzna uczuciowość, wzory poezji ludowej) (d)
- przedstawia losy Julii i Saint-Preux (Nowa Heloiza) (d)
- charakteryzuje postaci kochanków i łączące ich uczucie (d)
- na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki charakteryzuje uczuciowość sentymentalną (czułość, tkliwość, łzawość, prostota) (d)
- w sielankach Karpińskiego i Książnika rozpoznaje konwencję miłości sentymentalnej (d)
- przedstawia sielankę sentymentalną jako gatunek literacki (d)

Dziś. Stulecie nauki – między fascynacją a sceptycyzmem

- wskazuje oświeceniowe korzenie kultu nauki i wynalazków (d)
- wyjaśnia termin „literatura science fiction” i odnosi go do twórczości Lema (d)

Nauka o języku

Stylistyka

- wyjaśnia pojęcie stylu językowego, a także stylów artystycznych i użytkowych (d)
- przedstawia style współczesnej polszczyzny i wyjaśnia, w jakich sytuacjach można (trzeba) się nimi posługiwać (d)
- zna podstawowe cechy stylów pisanych (artystycznego, dziennikarskiego, publicystycznego, naukowego, urzędowego) i mówionych (monologowego, dialogowego) (d)
- rozpoznaje, w jakim stylu został napisany dany tekst (d)
- wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa (d)
- wskazuje w tekście fragmenty stylizowane (d)

	• wyjaśnia, czym jest nacechowanie stylistyczne środków z różnych poziomów języka: słownikowych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i składniowych (d) Język jako narzędzie komunikacji • rozróżnia sens dosłowny i intencjonalny wypowiedzi (d) • wymienia podstawowe funkcje tekstów językowych (komunikacyjną, impresywną, ekspresywną i poetycką) (d) • wie, na czym polega uczciwość i nieuczciwość wypowiedzi (podaje przykłady) (d) • dostrzega przejawy agresji językowej i ocenia je krytycznie (d) • unika agresji językowej w wypowiedziach własnych (d) • wyjaśnia termin „retoryka” (d) • wyjaśnia ogólnie terminy: erystyka (sztuka dyskutowania), argument (d) • określa, w jaki sposób należy zabierać głos publicznie (d) • biografii, hasła słownikowego, encyklopedycznego, noty encyklopedycznej, życiorysu, CV (d) • poprawnie redaguje notatkę z lekcji, streszczenie (d) • pisze prawidłowo zbudowaną rozprawkę według wzorca kompozycyjnego (d) Kultura języka • wyjaśnia terminy: kultura języka, norma językowa, błąd językowy, odwołując się do przykładów (d) • rozpoznaje podstawowe typy błędów językowych (wymowy, odmiany, składniowe, leksykalne, znaczeniowe, frazeologiczne, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne) (d) • stara się poprawiać błędy językowe wskazane w tekście własnym lub cudzym (d) • charakteryzuje akcent wyrazowy i zdaniowy w języku polskim; wskazuje wyjątki (d) • posługuje polszczyzną w zależności od sytuacji komunikacyjnej (d) • wie, kiedy posługiwać się językowymi odmianami oficjalnymi, a kiedy nieoficjalnymi. (d) • zna i stosuje sposoby zwracania się do innych (d) • stosuje zasady grzeczności w dyskusji, w korespondencji itp. (d) • dostrzega kontrowersyjne zjawiska językowe obecne w czytanych i słyszanych tekstach w mediach: zapożyczenia (internacjonalizmy), neologizmy, kalki frazeologiczne i znaczeniowe; wulgaryzmy (d) • wyjaśnia terminy: zapożyczenia (internacjonalizmy), neologizmy, kalki frazeologiczne i znaczeniowe; podaje przykłady (d)
Dostateczna	Renesans • na podstawie czytanych tekstów określa, jak zmieniły się (w stosunku do średniowiecza) poglądy na człowieka i jego relacje ze światem • wskazuje i wyjaśnia różne znaczenia słowa „humanizm • rozpoznaje wiersz sylabiczny • komentuje i interpretuje dzieła sztuki renesansowej (z podręcznika)

- na przykładach znanych dzieł uzasadnia, że człowiek jest ważnym tematem literatury i sztuki renesansu; rozwija zagadnienie
- w czytanych utworach literackich i poznawanych dziełach sztuki wskazuje nawiązania sztuki renesansu do antyku
- na przykładach znanych dzieł uzasadnia, że człowiek jest ważnym tematem literatury i sztuki renesansu
- na podstawie czytanych utworów oraz dzieł sztuki określa stosunek twórców renesansowych do natury (Kochanowskiego, Reja, malarzy przywołanych w podręczniku, a także filozofa Manettięgo)
- wskazuje cechy stylu Reja i określa ich funkcje
- interpretuje malarstwo Bruegla w kontekście renesansowego „odkrywania świata”
- wymienia cechy stylu klasycznego i odnajduje je w utworach Kochanowskiego
- wskazuje w czytanych utworach obecność postaw stoickich i epikurejskich
- w czytanych utworach rozpoznaje cechy gatunkowe pieśni i fraszki
- podaje, stosuje i wykazuje w zdaniach różne znaczenia słów: klasyk, klasyczny
- opisuje, jak Petrarca pojmuje miłość
- wskazuje charakterystyczne dla Petrarcki środki literackie (np. antyteza, oksymoron, kontrast) i określa ich funkcje
- na podstawie Sokoła przedstawia cechy noweli
- porównuje sposób ukazania miłości (i postaci kobiety) w pieśni Kochanowskiego i sonetach Petrarcki
- nazywa rodzaje fraszek (żartobliwa, filozoficzno-refleksyjna, autobiograficzna, autotematyczna, satyryczna itp.), podając przykłady konkretnych utworów
- ustosunkowuje się do modelu państwa przedstawionego w dziele Morusa, uzasadnia swoje sądy i opinie, wykorzystując np. wiadomości z historii
- wyjaśnia, czym jest makiawelizm
- wypowiada swój sąd na temat zasady „cel uświęca środki”
- wskazuje apelacyjny i okolicznościowy charakter Pieśni o spustoszeniu Podola
- wyjaśnia sens porównania ojczyzny do tonącego okrętu
- w kazaniu Skargi i fragmencie utworu Kochanowskiego rozpoznaje elementy retoryczne; określa ich funkcje
- zestawia (porównuje) wzorce osobowe renesansu i średniowiecza
- określa filozoficzną koncepcję bytu ludzkiego zawartą w czytanych utworach
- w czytanych utworach wskazuje topos Fortuny i określa jego funkcję
- w poznanych utworach wskazuje toposy: Fortuny, świata-teatru i człowieka-Bożego igrzyska; określa ich funkcje
- wyjaśnia, na czym polegał ideał mędrca-filozofa niewrażliwego na odmiany losu
- przedstawia przemiany uczuć i stanów wewnętrznych podmiotu lirycznego w kolejnych trenach, analizując ukazujące je środki stylistyczne (porównania, epitety, peryfrazy, środki wersyfikacyjno-składniowe itp.)
- określa nową koncepcję Boga, człowieka i świata zawartą w Trenach
- opisuje kompozycję cyklu
- wyjaśnia różne znaczenie terminów: klasycyzm, klasyczny (wykorzystuje fragment eseju Jarosława Marka Rymkiewicza)
- podaje przykłady utworów świadczących o tym, że klasycyzm jest prądem ponadczasowym

	• na przykładach utworów współczesnych uzasadnia, że klasycyzm należy rozumieć jako styl i jako system wartości • określa sposoby i funkcje nawiązywania do tradycji antycznej w czytanych wierszach Herberta Barok • przedstawia koncepcję bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny” w sonetach Sępa-Szarzyńskiego • w poezji barokowej odnajduje topos świata jako teatru i człowieka–Bożego igrzyska (wiersz Potockiego), określa jego funkcję • wyjaśnia, na czym polega nowa koncepcja tragizmu w dramatach Szekspira (nie fatum, lecz namiętności człowieka, który owdładnięty nimi zmierza do zguby) • zna przynajmniej jedną inscenizację dramatu Szekspira i na jej podstawie wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego • relacjonuje swoje wrażenia po obejrzeniu spektaklu; wykorzystuje słownictwo związane z teatrem • wyjaśnia terminy: sylwa, epitafium, panegiryk • porównuje poezję i malarstwo barokowe (w tym – portret trumienny), wskazując wspólne motywy, podstawy światopoglądowe, podobne środki wyrazu • na podstawie wybranych utworów poetyckich i dzieł sztuki wyjaśnia, jaką rolę odgrywała iluzja w sztuce baroku • w poznanym wierszu wskazuje cechy stylu barokowego („poetyki iluzji”), m.in. rozpoznaje środki stylistyczne, takie jak: inwersja, przerzutnia, ekwiwokacja, kalambur, antyteza, oksymoron, paradoks, i określa ich funkcje • na przykładach konkretnych utworów wyjaśnia, czym był topos życia-snu w sztuce baroku i jakie niósł ze sobą znaczenia • porównuje styl barokowy w dziełach różnych sztuk (np. w literaturze, malarstwie, architekturze, wskazując cechy wspólne) • wyjaśnia terminy: marinizm, manieryzm, odnosząc je do czytanych tekstów • określa funkcję odnalezionych w czytanych utworach środków artystycznych, takich jak: porównanie, przeciwstawienie, paradoks, oksymoron, antyteza, gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, kalambur, figura sumacji • odwołując się do literatury i malarstwa, omawia sarmatyzm jako zespół wartości i postaw związanych z etosem polskiej szlachty (m.in. kult rycerskości, umiłowanie wolności i honoru, demokracja szlachecka, sarmacki mesjanizm, przywiązanie do tradycji itp.) • na konkretnych przykładach przedstawia gatunki literackie związane z nurtem sarmackim – pamiętnik, epos barokowy • wyjaśnia określenia: poezja kiczu, peryferia kultury w odniesieniu do utworów Białoszewskiego • określa, czym jest poezja lingwistyczna • na przykładach czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega koncept językowy w poezji współczesnej • na podstawie zamieszczonego w podręczniku fragmentu charakteryzuje świat przedstawiony oraz język i styl prozy Stasiuka • wyjaśnia, czym jest literatura małych ojczyzn Oświecenie • w odzie Naruszewicza Balon i dziełach malarstwa odnajduje oświeceniowy kult rozumu, wiedzy i wynalazków • komentuje filozoficzny obraz świata jako ponadczasowego ładu • podaje najważniejsze cechy powiastki filozoficznej (jako gatunku literackiego) i odnosi je do czytanego fragmentu • wyjaśnia, dlaczego i jak pisarze oświecenia walczyli o czystość języka (tępienie zapożyczeń, makaronizmów, francuszczyzny oraz wynaturzeń składni) • ogólnie przedstawia sytuację Polski w czasach stanisławowskich (jako kontekst historyczny hymnu)

- wymienia próby reform podejmowane w celu ratowania państwa oraz ważne przedsięwzięcia społeczne i kulturalne
- wymienia gatunki ulotnej poezji politycznej (np. paszkwil, pamflet) tworzone w czasie Sejmu Czteroletniego; krótko je charakteryzuje
- wskazuje związki powieści Krasickiego i Swifta z oświeceniowym dydaktyzmem i krytycyzmem
- charakteryzuje budowę utworu jako pierwszej polskiej powieści; wskazuje podobieństwo do powiastki filozoficznej
- wskazuje w Kandydzie cechy powiastki filozoficznej (dystans narratora do świata przedstawionego, ironię, elementy gry literackiej, krytycyzm, aluzyjność itp.)
- odczytuje Kandyda jako polemikę z filozofią oświeceniowego optymizmu
- wyjaśnia, czym jest satyra jako gatunek literacki i jako konwencja estetyczna
- rozróżnia bajki narracyjne i epigramatyczne
- w wybranych bajkach wskazuje klasycystyczne zasady: symetrii, kontrastu, równowagi itp.
- w utworach Krasickiego wskazuje przykłady sentencjonalności stylu
- rozpoznaje kompozycję szkatułkową
- wyjaśnia określenia: gotycka powieść grozy, kompozycja szkatułkowa
- określa formę utworu i wyjaśnia jej związek z sentymentalnym charakterem dzieła
- interpretuje tytuł utworu
- określa sposób pokazania natury i jej funkcję w utworach
- określa sposób pokazania natury i jej funkcję w utworach
- na podstawie czytanych utworów charakteryzuje uczuciowość sentymentalną (czułość, tkliwość, łzawość, prostota) – rozpoznaje konwencjonalność obrazu miłości (Laura i Filon) i prawdę uczuć (Do Justyny)
- podaje przykłady polskiej poezji religijnej tworzonej w okresie oświecenia (Karpiński)
- określa relacje między człowiekiem a Bogiem zawarte w pieśniach Karpińskiego
- przedstawia pesymistyczną wizję rozwoju nauki i technologii zawartą w poznanym utworze Lema
- wyjaśnia określenia: pastisz, parodia, odnosząc je do fragmentu Bajek robotów Lema

Nauka o języku

- na podstawie czytanych utworów charakteryzuje styl pisarzy renesansu (Reja, Kochanowskiego, Skargi), styl barokowy (na podstawie twórczości Morsztyna) polszczyznę XVII-wiecznej szlachty (na podstawie pamiętników Paska), styl klasycystyczny (na podstawie utworów Naruszewicza, Krasickiego)
- wymienia rodzaje stylów użytkowych
- redaguje tekst w określonym stylu funkcjonalnym
- wskazuje środki językowe charakterystyczne dla stylu biblijnego lub stylu artystycznego epoki (styl klasyczny, barokowy)
- rozpoznaje styl retoryczny
- wymienia środki typowe dla stylu retorycznego
- stosuje środki retoryczne w tekstach własnych o określonych funkcjach (np. w przemówieniu)

	• rozpoznaje typ stylizacji • w tekstach własnych potrafi stosować środki o określonej funkcji stylistycznej • rozpoznaje w tekście elementy niestosowne stylistycznie i je poprawia • poprawia błędy stylistyczne w tekście własnym i cudzym • rozpoznaje główną funkcję (funkcje) określonego tekstu i wskazuje środki językowe jej służące • rozpoznaje nieuczciwe wykorzystanie wieloznaczności wypowiedzi • wyjaśnia, czym jest eufemizm, w jakim celu i w jakich sytuacjach się go stosuje; rozpoznaje eufemizmy w tekście • rozpoznaje przypadki stosowania zabiegów perswazyjnych • stosuje zabiegi i środki językowe służące przekonywaniu • rozpoznaje w tekście cudzym (mówionym i pisanym) podstawowe chwyt retoryczne: pytanie retoryczne, elipsę, metaforę • rozpoznaje i nazywa podstawowe rodzaje argumentów • odróżnia argumenty uczciwe od nieuczciwych • zabiera głos w klasowej debacie na podany temat, formułuje poprawne argumenty • zabiera głos w dyskusji klasowej, stosując właściwe środki językowe o zamierzonej funkcji stylistycznej • komponuje i wygłasza krótkie przemówienie • doskonalą umiejętność redagowania form wypowiedzi i pism użytkowych poznanych w gimnazjum • rozróżnia normę wzorcową i normę użytkową • wskazuje podstawowe kompendia poprawnościowe, korzysta z nich w razie wątpliwości • poprawnie akcentuje wskazane wyrazy z akcentem innym niż na drugą sylabę od końca wyrazu • zna zasadę stosowności wypowiedzi • ocenia zasadność używania spotkanych w tekstach zapożyczeń, neologizmów, kalk frazeologicznych i znaczeniowych • krytycznie ocenia używanie wulgaryzmów w języku codziennej komunikacji • wyjaśnia, kiedy wulgaryzmy używane są w funkcji artystycznej (w związku z czytаныmi utworami literackimi)
Dobra	Renesans Renesansowa koncepcja godności człowieka • charakteryzuje humanizm jako prąd umysłowy odrodzenia (d) • krótko prezentuje sylwetki mistrzów włoskiego renesansu oraz wybitnych humanistów europejskich (zakres wiadomości z podręcznika) (d) • hasła renesansowe (np. „człowiekiem jestem...”) czyni kluczem do odczytania wskazanych utworów Kochanowskiego (d) • w Pieśni XIX i fraszce Do gór i lasów dostrzega nawiązania do filozofii stoickiej i epikurejskiej (d) • wyjaśnia, czym był neoplatonizm renesansowy (w odniesieniu do poezji Kochanowskiego) (d) • na przykładzie Pieśni XXIV wyjaśnia, czym był horacjanizm (naśladowanie modelu poezji stworzonej przez Horacego) (d) • określa, jaka koncepcja poety (artysty) zawarta jest w Pieśni XXIV (d)

	• charakteryzuje pieśń jako gatunek renesansowy, zwracając uwagę na jego tradycję literacką (d) • wskazuje środki stylistyczne w utworach Kochanowskiego i określa ich funkcje (np. porównania, epitety, przerzutnie) (d) • interpretuje dzieła sztuki renesansowej w kontekście filozofii renesansowej i renesansowej koncepcji człowieka (d) • na przykładach konkretnych dzieł wskazuje źródła inspiracji sztuki renesansu (natura i sztuka starożytna) (d) Człowiek i świat • porównuje sposób ukazania natury w poezji i malarstwie renesansu (np. w utworze Reja i na obrazach Bruegla) (d) • wymienia i komentuje charakterystyczne cechy polszczyzny Reja (d) • przedstawia renesansowy obraz świata i człowieka w Hymnie Kochanowskiego w kontekście filozofii renesansu (d) • opisuje poetykę wskazanego wiersza Kochanowskiego jako przykład stylu klasycznego (d) • wyjaśnia, czym był renesansowy klasycyzm (jako styl w sztuce i jako światopogląd) (d) • interpretuje wskazane pieśni i fraszki Kochanowskiego w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm, neoplatonizm) (d) • wykazuje, iż sztuka renesansowa dążyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu świata (d) • przedstawia główne zasługi reformacji i jej twórców dla kultury europejskiej (d) • uzasadnia związek reformacji z rozwojem piśmiennictwa i języków narodowych (d) W teatrze życia codziennego • podaje informacje biograficzne o Petrarce, przedstawia jego miłość do Laury (d) • charakteryzuje budowę sonetu petrarkowskiego (na przykładach czytanych utworów) (d) • omawia temat i budowę Dekameronu Boccaccia, podkreślając cechy renesansowe (d) • podaje przykłady znanych nowel „z sokołem” (Katarynka, Kamizelka), wskazuje motyw będący „sokołem” i objaśnia jego funkcję (d) • wyjaśnia, na czym polega idealizacja kobiety przedstawionej w poezji i malarstwie (d) • interpretuje fraszki Kochanowskiego, sytuując je w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm) (d) • wyjaśnia, dlaczego fraszki można uważać za „pamiętnik liryczny poety” (d) Obywatelska i patriotyczna refleksja renesansu • podaje najważniejsze informacje o tym, jak rozwijała się myśl polityczno-społeczna w renesansie (d) • nazywa ustrój panujący w utopii i porównuje go z innymi, znanymi sobie z historii (d) • interpretuje wiersz Szymborskiej Utopia, określając stosunek poetki do mitu utopii i sposób jego przedstawienia (d) • wykazuje moralną dwuznaczność modelu władcy przedstawionego w Księciu, a także pojęcia „racja stanu” (d) • wzorzec osobowy obywatela-patrioty interpretuje w kontekście renesansowej koncepcji człowieka (jako istoty wyjątkowej i szczególnie uposażonej przez Stwórcę, odpowiedzialnej itp.) (d) • interpretuje metaforę pasterza i stada w pieśni chóru z Odprawy posłów greckich (d) • wymienia gatunki renesansowej publicystyki, w tym kazanie i orację (d) • w czytanych utworach rozpoznaje styl retoryczny, wskazując typowe dla niego środki stylistyczne (i określając ich funkcje) (d)

	• porównuje różne modele władzy pojawiające się w myśli społecznej renesansu (Kochanowski, Machiavelli) (d) • porównuje wzorce osobowe średniowiecza i renesansu, uwzględniając kontekst filozoficzny epok (d) Wobec zagadki losu i nieuchronności śmierci • porównuje koncepcje człowieka (życia ludzkiego) i świata w różnych znanych sobie utworach Jana Kochanowskiego, zwracając uwagę na „renesansowe niepokoje” burzące optymistyczny obraz epoki (d) • określa ogólnie, w jaki sposób przeobrażała się renesansowa wizja człowieka i świata (d) • analizuje i interpretuje wybrane Treny z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów filozoficznych i kulturowych (np. określa funkcje nawiązań antycznych) (d) • ogólnie wyjaśnia, dlaczego Treny zapowiadają zmierzch renesansu (zakres wiadomości z podręcznika) (d) Dziś. Tęsknota do klasycyzmu • wyjaśnia, co należy rozumieć pod pojęciem „kultura (tradycja) śródziemnomorska”; wskazuje jej antyczne korzenie (d) • wyjaśnia, jakie są przyczyny współczesnej tęsknoty do klasycyzmu i co się za nią kryje • wyjaśnia pojęcie ars poetica (d) • analizuje i interpretuje wybrane utwory poezji współczesnej (np. zamieszczone w podręczniku) nawiązujące do tradycji renesansowej (d) Barok Człowiek wobec nieskończoności. Pytanie o sens istnienia • na podstawie poznanych wierszy przedstawia barokową wizję Boga, człowieka i świata (d) • wyjaśnia filozoficzną koncepcję jednoczesnej znikomości i wielkości człowieka (człowiek wobec nieskończoności – w ujęciu Blaise’a Pascala i Giordana Bruna – zakres wiadomości z podręcznika) (d) • wyjaśnia termin „poezja metafizyczna”, odnosząc go do konkretnych utworów i poetów (John Donne) • porównuje cechy stylu barokowego w czytanych utworach poetyckich oraz w dziełach innych sztuk (np. w architekturze) (d) • przedstawia (ogólnie) biografię Szekspira i jego wpływ na rozwój teatru europejskiego (d) • charakteryzuje teatr elżbietański, porównuje go z teatrem antycznym (d) • przedstawia wielkich bohaterów Szekspirowskich – Hamleta, Makbeta i Lady Makbet – jako postaci symboliczne dla kultury europejskiej (np. „hamletyzowanie”) (d) • porównuje dramat Szekspirowski z dramatem antycznym (d) • odczytuje Tren Fortynbrasa Herberta jako utwór o różnych postawach wobec rzeczywistości i o władzy despotycznej (d) Wobec śmierci i nieubłaganego upływu czasu • analizuje i interpretuje czytane wiersze, wskazując związek stylu barokowego z ukazywanym w nich obrazem świata i świadomością człowieka (d) • na przykładzie wierszy Naborowskiego wyjaśnia, czym był barokowy manieryzm (d) • przedstawia barokową symbolikę zwierciadła (wykorzystując zamieszczony w podręczniku fragment eseju Jana Białostockiego) (d) Dwie miłości – świat i Bóg • wyjaśnia, na czym polegał koncept barokowy; rozpoznaje wiersze konceptyczne i je interpretuje(d)

	• wskazuje przykłady konceptów w malarstwie (d) • określa koncepcję miłości obecną w barokowej poezji dworskiej; porównuje ją z innymi znanymi sobie obrazami miłości (np. Tristan i Izolda, Romeo i Julia) (d) • w poznanych wierszach barokowych odnajduje topos miłości i śmierci (d) • podaje podstawowe informacje o życiu i twórczości poetów barokowych: Jana Andrzeja Morsztyna i Daniela Naborowskiego (zakres wiadomości z podręcznika) (d) W kręgu sarmatyzmu • na podstawie poznanych fragmentów utworów i wiadomości z podręcznika przedstawia różne obszary i zjawiska kultury szlacheckiej w dawnej Polsce: dwór, ceremoniał, strój szlachecki, portret sarmacki itp. (d) • wskazuje i ocenia relikty mentalności szlacheckiej we współczesnym polskim życiu społecznym (d) • wyjaśnia, jakie było miejsce łaciny w modelu kształcenia kolegów jezuickich i jakie odcisnęła piętno na języku szlachty (d) Dziś. Estetyka brzydoty • wyjaśnia termin „turpizm”, podaje jego historię i etymologię (d) • interpretuje wiersze Białoszewskiego i Grochowiaka, odnajdując w ich formie (stylu, poetyce) obraz świata (d) Oświecenie Czas rozumu • formułuje sądy i opinie na temat znaczenia rozwoju nauki i odkryć naukowych dla cywilizacji ludzkiej oraz zagrożeń, jakie jednocześnie niesie ze sobą postęp (d) • dokonuje analizy i interpretacji ody Balon jako wiersza klasycystycznego; wskazuje elementy typowe dla tego stylu (np. peryfrazę) (d) • na przykładzie wiersza Naruszewicza charakteryzuje odę jako gatunek klasycystyczny – jej styl, typowe środki artystyczne (d) • przedstawia obraz człowieka w filozofii oświecenia (np. człowiek – tabula rasa) (d) • określa, jaką postawę zajmowali ludzie oświecenia wobec władzy, religii i Kościoła i innych instytucji (na podstawie wiadomości z podręcznika) (d) • wyjaśnia, dlaczego „ludzie oświecenia kochali ogrody” (interpretuje topos ogrodu jako synonim natury uporządkowanej) (d) • przedstawia tematykę i budowę znanej sobie (w całości lub fragmentach) powiastki filozoficznej (np. Kubusia Fatalisty) (d) • interpretuje model patriotyzmu zaproponowany przez Krasickiego (docieka jego źródła) (d) • wskazuje czystość języka jako jedną z zasad utworu klasycystycznego (w wierszu wskazuje językowe wykładniki elegancji stylu) (d) • określa rolę Komisji Edukacji Narodowej i Towarzystwa do Książ Elementarnych w walce o czystość języka polskiego (d) • przedstawia ważne instytucje społeczno-kulturalne doby oświecenia, reformę szkolnictwa, Collegium Nobilium, teatr, publicystykę oświeceniową (zakres wiadomości z podręcznika) (d) • wskazuje środki stylistyczne (powtórzenia, apostrofy, formy czasowników) i określa ich funkcję (d) • przedstawia okoliczności powstania pieśni i jej historię (d) • dokonuje analizy porównawczej Hymnu do miłości ojczyzny Krasickiego i utworu Wybickiego (d) • interpretuje Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki w kontekście filozofii oświecenia (d)

	• charakteryzuje przedstawione w utworze społeczeństwo utopijne i je ocenia (d) • porównuje znane utopie oświeceniowe z renesansową – Morusa; odnosi je do realiów społeczno-politycznych XX w. (d) • przedstawia pojmowanie tolerancji w XVIII w. (na podst. hasła z Encyklopedii) i porównuje je z dzisiejszym rozumieniem tego pojęcia (d) Wątpliwości oświeconych • streszcza przygody Kandyda i je interpretuje, wskazując sensy uniwersalne (d) • określa filozoficzny kontekst utworu i jego przesłanie (zakres wiadomości z podręcznika) (d) • ogólnie prezentuje postać Woltera (na tle epoki) i narosłe wokół jego postaci kontrowersje (d) • wskazuje środki artystyczne (stylistyczne, kompozycyjne itp.) w satyrze Pijaństwo Krasickiego, np.: obrazek obyczajowy, retoryczność stylu, dialogowość budowy itp.; określa ich funkcje (d) • omawia satyrę Krasickiego jako sposób „naprawiania” społeczeństwa (d) • analizuje bajki Krasickiego, rozpoznając ich budowę – zgodną z zasadami estetyki klasycystycznej (d) • wyjaśnia terminy: alegoryzm (alegoryczny), aforyzm, sentencja (sentencjonalność stylu) (d) • przedstawia sylwetkę Ignacego Krasickiego jako najwybitniejszego polskiego poety oświecenia (d) • w sposób syntetyczny przedstawia klasycyzm oświeceniowy, jego związek z racjonalizmem, zasady, na których się opierał, gatunki (bajkę, satyrę, poemat heroikomiczny, hymn, odę itp.), związki z antykiem itp. (d) • uzasadnia, na czym polega niezwykłość i oryginalność Rękopisu znalezionego w Saragossie na tle literatury oświecenia (d) Czucie i wiara w epoce rozumu • przedstawia poglądy Rousseau na społeczeństwo i jednostkę ludzką (hasło powrotu do natury) – zakres wiadomości z podręcznika (d) • charakteryzuje konwencję miłości sentymentalnej (d) • analizuje stylistyczne cechy opisów uczuć zawartych w czytanych fragmentach utworu (d) • wskazuje stylistyczne i kompozycyjne wykładniki melodyjności utworu (prostota budowy, powtórzenia, paralelizmy składniowe itp.) (d) • prezentuje sylwetki poetyckie Karpińskiego i Książniczki oraz ich związek z Puławami. (d) • prezentuje Puławę jako stolicę polskiego sentymentalizmu (d) • w sielankach sentymentalnych i malarstwie rozpoznaje topos Arkadii (d) Dziś. Stulecie nauki – między fascynacją a sceptycyzmem • w pogłębiony sposób odczytuje moralistyczne przesłanie twórczości Lema (d) • prezentuje sylwetkę Stanisława Lema na tle polskiej i światowej literatury współczesnej (d) Nauka o języku Język jako zjawisko semiotyczne • na podstawie zjawisk językowych omawia kulturotwórczą rolę mitologii greckiej i Biblii • wskazuje relacje między znaczeniem dosłownym a metaforycznym wyrazu (na konkretnych tekstach)

	Dzieje języka polskiego • szerzej omawia najważniejsze zabytki języka polskiego • rozpoznaje, jaki proces fonetyczny zaszedł w danym wyrazie (przykłady podstawowe) • w archaizmach występujących w czytanych tekstach rozpoznaje ślady dawnych procesów fonetycznych • wskazuje i analizuje ich ślady we współczesnym języku polskim • w czytanych utworach średniowiecznych wskazuje i objaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe Stylistyka • analizuje środki językowe tekstów o określonych stylach funkcjonalnych • w sposób pełny analizuje środki językowe (słownictwo, składnię, środki stylistyczne itp.) typowe dla stylów artystycznych epok Język jako narzędzie komunikacji • wyjaśnia, na czym polega funkcja komunikacyjna, impresyjna, ekspresyjna, poetycka i fatyczna tekstu • wyjaśnia terminy: perswazja językowa, manipulacja, etyka językowa Kultura języka • wskazuje zjawiska rażąco sprzeczne z kulturą języka • wskazuje źródła błędów językowych • poprawia błędy językowe wskazane lub znalezione samodzielnie w tekście własnym lub cudzym • w razie wątpliwości odwołuje się do kompendiów poprawnościowych
Bardzo dobra	Renesans • Renesans wykazuje, iż sztuka renesansowa dążyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu świata (d) • posługuje się określeniem „rzecz czarnoleska” • wiąże znane sobie fraszki z różnymi okresami w biografii autora • ocenia przedstawiony model władcy i przypuszczalne konsekwencje wcielenia go w życie, odwołując się m.in. do wiadomości z historii • wskazuje, jakie miejsce w ideale obywatelskim renesansu zajmuje cnota rozumiana na wzór stoicki • na konkretnych przykładach wskazuje związki literatury renesansu z wzorcami antycznymi w zakresie gatunków literackich i kanonów estetycznych Wobec zagadki losu i nieuchronności śmierci • w pogłębiony sposób interpretuje Treno (cykl) jako utwór filozoficzny – obraz kryzysu światopoglądu renesansowego • określa związek barokowego stylu czytanych utworów z zawartą w nich wizją świata • zestawia antyczną i Szekspirowską koncepcję tragizmu Barok • wyjaśnia, na czym polega nowa koncepcja tragizmu w dramatach Szekspira (nie fatum, lecz namiętności człowieka, który owdładnięty nimi zmierza do zguby) • na przykładzie motywu vanitas porównuje sposoby ukazania tych samych idei w dziełach różnych sztuk i za pomocą różnych tworzyw

- porównuje sposób ukazania pięknej kobiety w poezji barokowej (np. w Nadobnej Paskwalinie) i w poezji renesansowej (np. w pieśniach Kochanowskiego)
- w czytanych utworach zauważa obecność retoryki barokowej
- ogląda przynajmniej jedną z adaptacji filmowych Trylogii w reż. Jerzego Hoffmana i odczytuje ją jako obraz baroku sarmackiego
- formułuje sądy na temat sztuki zawierające oceny estetyczne

Oświecenie

- charakteryzuje klasycyzm oświeceniowy i jego racjonalistyczne podłoże
- interpretuje wiersze klasycystyczne (Balon, Sofiówka), sytuując je w kontekście filozoficznym
- wyjaśnia terminy: fatalista, fatalizm, determinizm
- wyjaśnia, dlaczego utwory Krasickiego traktowano jako wzorzec „dobrego smaku”, doskonałości stylu i czystości języka polskiego
- analizuje warstwę językowo-stylistyczną oraz budowę wersyfikacyjno-składniową Mazurka Dąbrowskiego (dostrzega prostotę i melodyjność budowy, a także zaburzenia rytmu wiersza)
- wskazuje językowe wykładniki dowcipu, sarkazmu, ironii
- interpretuje satyrę (satyry) Krasickiego, sytuując ją (je) w różnych kontekstach (historycznym, kulturowym, filozoficznym itp.)
- wskazuje w sielankach stylizację ludową
- analizuje język i styl Pieśni o narodzeniu Pańskim; wskazuje środki stylistyczne (apostrofy, wykrzyknienia, antytezy, oksymorony) i określa ich funkcje
- w Bajce o królu Murdasie wskazuje typowe cechy literatury fantastycznonaukowej (zaawansowana technologia, obok ludzi – roboty lub mieszkańcy innych planet, neologizmy językowe)

Nauka o języku

- wyjaśnia, czym są związki frazeologiczne luźne i stałe
- wypowiada się na temat roli stereotypów językowych w życiu społecznym
- omawia przebieg dawnych procesów fonetycznych w języku polskim (palatalizacja tylnojęzykowych, przegłos polski, zanik jerów, zjawisko iloczasu, wydłużenie zastępcze – w zakresie wiadomości z podręcznika)
- wskazuje archaizmy leksykalne i znaczeniowe
- na konkretnych przykładach określa rodzaj zmiany znaczeniowej wyrazu: rozszerzenie, zawężenie, przesunięcie znaczenia
- wyjaśnia, czym jest znaczenie realne i etymologiczne i jakie relacje mogą między nimi zachodzić
- wyjaśnia terminy: zapożyczenie leksykalne, kalka językowa (znaczeniowa i strukturalna)
- w sposób szerszy i w powiązaniu z wiadomościami z historii wyjaśnia, jakie są językowe rezultaty kontaktów polszczyzny z innymi językami dawniej i dziś
- wyjaśnia, jaki jest związek stylu artystycznego danej epoki z jej filozofią i światopoglądem (np. na podstawie klasycyzmu, traktowanego jako styl i jako światopogląd, stylu barokowego czy polszczyzny doby oświecenia)
- wskazuje środki językowe charakterystyczne dla stylu artystycznego epoki (styl klasyczny, barokowy)
- na podstawie charakterystycznych środków językowych rozpoznaje cechy indywidualnego stylu artystycznego niektórych twórców, np. Homera, Kochanowskiego, Sępa-Szarzyńskiego, Morsztyna, Krasickiego

	• na konkretnych przykładach wyjaśnia, jaki związek zachodził między gatunkiem literackim utworu a jego stylem (np. epos, hymn, tragedia) • - znajduje te zabiegi w poznanych tekstach publicystycznych (np. w kazaniu Skargi) • wyjaśnia, na czym polega retoryczna organizacja tekstu • rozróżnia okres retoryczny i potrafi go zbudować • wyjaśnia, w jaki sposób polscy poeci próbowali naśladować metrum poezji greckiej i rzymskiej • przestrzega zasad estetyki tekstów pisanych • sprawnie posługuje się formułami grzecznościowymi i stosowanymi w określonych sytuacjach komunikacyjnych (np. zwroty stosowane w dyskusji, zwracanie się, odpowiadanie) • wyjaśnia, czym są neologizmy, internacjonalizmy, kalki językowe, neosemantyzmy i ocenia je z punktu widzenia kultury języka
Celująca	Renesans • analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową wiersza renesansowego • wyjaśnia, na czym polegały renesansowe odkrycia w zakresie języka • wyjaśnia, w jakim sensie w dziele Boccaccia „duch średniowiecza zmagają się z postawą renesansową” • zestawia obraz podmiotu lirycznego Trenów z innymi literackimi kreacjami osób oplakujących bliskich (w wierszach zamieszczonych w podręczniku) Barok • wskazuje obecność różnych konwencji stylistycznych w poznanej dramacie Szekspira (złamanie zasady decorum) • na podstawie obejrzanego spektaklu porównuje język literatury i „język dramatu” • formułuje oceny i opinie estetyczne związane z obejrzanym spektaklem • wyjaśnia termin „akrostych” • na podstawie znanej adaptacji wymienia ważniejsze środki wyrazu filmowego i określa ich funkcję • wyjaśnia, czym jest tzw. język filmu • ocenia wykorzystanie słowa, jego dźwięku i znaczenia w poezji Białoszewskiego • analizuje cechy języka narracji w powieści Stasiuka; rozpoznaje w języku narratora stylizację językową i określa jej funkcję; wskazuje mowę zależną i niezależną oraz pozornie zależną, określa ich związek z gatunkiem wypowiedzi • analizuje cechy języka narracji we fragmencie utworu Stasiuka: wskazuje mowę zależną, niezależną i pozornie zależną, zauważa stylizację językową Oświecenie • rozpoznaje pamflet i paszkwil w poezji współczesnej, określa ich funkcję • przedstawia początki powieści europejskiej • wskazuje cechy różnych gatunków występujące w Rękopisie znalezionym w Saragossie • ogólnie prezentuje sylwetkę Karpińskiego i jego związek z Puławami Nauka o języku • wyjaśnia terminy: synonimia, antonimia, polisemia, homonimia leksykalna • wskazuje liczne zanieczyszczenia języka i zapożyczenia – barokowe makaronizmy oraz modę na francuszczyznę – jako cechy XVII- i XVIII-wiecznej

	polszczyzny • przedstawia walkę pisarzy oświecenia o czystość języka• analizuje środki językowe (leksykalne, fleksyjne, składniowe, frazeologiczne itp.), które tworzą stylizację tekstu• wyjaśnia, w jaki sposób wartość stylistyczna środków językowych wpływa na charakter tekstu• redaguje, poprawia, buduje tekst, celowo stosując środki językowe o określonym nacechowaniu stylistycznym• wyjaśnia, na czym polega błąd stylistyczny (w zakresie błędów typowych)• w tekście znajduje argumenty i określa ich podstawowe rodzaje• wymienia różne rodzaje argumentów, podaje przykładowe sytuacje, w jakich mogą się pojawić• pisze i wygłasza przemówienie, stosując zasady retorycznej organizacji tekstu oraz właściwą intonację i akcenty zdaniowe• wygłasza samodzielnie przygotowany referat, posługując się planem• wyjaśnia, czym jest moda językowa i jakie są jej przejawy• wyjaśnia, czym jest puryzm językowy; podaje przykłady nieudanych neologizmów rodzimych, które miały zastąpić zapożyczenia; ocenia je